

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยที่สิทธิในการดำเนินคดีไปสู่ศาลได้รับการยอมรับทั่วไปว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ขององค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 นั้น ในข้อ 8. ได้กำหนดว่า"บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะนำคดีไปสู่ศาลแห่งประเทศของตนที่มีเขตอำนาจ ในกรณีที่มีการกระทำที่เป็นฝ่าฝืนสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดโดยรัฐธรรมนูญหรือโดยกฎหมายและในข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิทางแพ่งและทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1966 ก็ได้กำหนดหลักการนี้ไว้เช่นกัน รวมทั้งในหลายประเทศในยุโรป เช่น เยอรมนี สเปน กรีซ ได้กำหนดให้สิทธิในการใช้สิทธิดำเนินการทางศาลเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสแม้ไม่ได้กำหนดไว้เช่นนั้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าฝรั่งเศสไม่ได้ยอมรับว่าเรื่องดังกล่าวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยจะพิจารณาได้จากการที่ศาลปกครองฝรั่งเศสได้ให้หลักประกันต่อการใช้สิทธิดังกล่าว และศาลรัฐธรรมนูญก็ยังได้ปกป้องคุ้มครองเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ศาลระหว่างประเทศต่างๆ ในยุโรป คือศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (Council of Europe) ที่เมืองสตราบูร์ก ประเทศฝรั่งเศส ศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปซึ่งตั้งอยู่ที่ประเทศลักเซมเบิร์ก (la cour de Luxembourg) ก็ได้ยอมรับหลักการดังกล่าวเช่นกัน

สำหรับในประเทศไทย แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไม่ได้บัญญัติรับรองเรื่องนี้เอาไว้อย่างชัดเจน โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตรา 75 บัญญัติว่า รัฐต้องอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ซึ่งแม้ไม่ได้เป็นการบัญญัติรับรองในสิทธิในการนำคดีถึงสู่ศาลไว้โดยตรง แต่ในส่วนของหลักการแล้ว โดยเฉพาะในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะกระทำหรืองดเว้นกระทำภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่จะไม่ไปละเมิดสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลอื่น ในขณะเดียวกันก็มีอำนาจที่จะรักษาสิทธิของตนได้ ถ้ามีบุคคลใดมารบกวนหรือละเมิดสิทธิของตนก็

สามารถป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นนั้นได้ ถ้าอันตรายนั้นมีลักษณะอันเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและใกล้จะถึง และได้กระทำตอบโต้ไปพอสมควรแก่เหตุ

หลักการในเรื่องการใช้สิทธิดำเนินการทางศาลนั้นเป็นอำนาจที่ให้แก่บุคคลทั่วไปที่จะดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีการยอมรับหรือบังคับตามสิทธิหรือประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของตน โดยต้องแบ่งแยกระหว่างการใช้สิทธิดำเนินการทางศาล ซึ่งไม่ได้เป็นสิทธิเดียวกันกับสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายสารบัญญัติ การใช้สิทธิดำเนินการทางศาลนั้นมุ่งจะคุ้มครองสิทธิทั้งสองประการดังกล่าวจึงไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่คู่กันเสมอไป นอกจากนี้การดำเนินคดีทางศาลยังไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองเฉพาะสิทธิของส่วนบุคคลเสมอไปเท่านั้น กล่าวคือ นอกจากเรื่องการดำเนินคดีในข้อพิพาทที่เป็นเรื่องของปัจเจกชนหรือการดำเนินคดีที่มีลักษณะอติวิสัยแล้ว ยังมีเรื่องการดำเนินคดีที่มีลักษณะทางภาวะวิสัย ซึ่งมีจุดประสงค์ให้มีการยอมรับความชอบด้วยกฎหมายที่เป็นนามธรรม เพื่อการลงโทษทางอาญาสำหรับการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือยกเลิกการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย รวมทั้งการที่นิติบุคคลได้ดำเนินคดีในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากในการที่จะวิเคราะห์การดำเนินคดีทางศาลเฉพาะของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยโดดๆ โดยไม่พิจารณาถึงเรื่องสิทธิตามกฎหมายของบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลมหาชน หรือเอกชนของคนในชาติ และของคนต่างด้าวเพื่อให้มีการยอมรับหรือบังคับตามสิทธิหรือส่วนได้เสียโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลเหล่านั้น

โดยที่การใช้สิทธิดำเนินการทางศาลมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการตัดสินคดีตามกระบวนการยุติธรรม แต่มีข้อน่าสังเกตด้วยว่า การใช้สิทธิดำเนินการทางศาลไม่จำเป็นที่จะต้องมีความฝ่ายตรงกันข้าม โดยการใช้สิทธิดำเนินการทางศาลอาจเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็ได้

เงื่อนไขของการใช้สิทธิดำเนินการทางศาลตามกฎหมายของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในยุโรปตะวันตกได้กำหนดเรื่องส่วนได้เสียและคุณสมบัติไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยที่กำหนดไว้ใน มาตรา 55 ว่า "เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้" จะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยได้กำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิดำเนินการทางศาลหรืออำนาจศาลเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องที่มีการโต้แย้งสิทธิตามกฎหมายสารบัญญัติ หรือกรณีที่จะต้องมีการใช้สิทธิดำเนินการทางศาล ซึ่งความจริงแล้วก็เป็นหลักเกณฑ์ทำนองเดียวกับเรื่องการมีส่วนได้เสียและ

คุณสมบัตินั่นเอง จึงอาจนำเงื่อนไขของการที่จะใช้สิทธิทางศาลของระบบกฎหมาย Civil Law และ Common Law มาศึกษาเพื่อให้อธิบายเปรียบเทียบได้

2. สมมุติฐานของการศึกษา

โดยที่สิทธิในการดำเนินการทางศาลในคดีแพ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ยุติธรรม กฎหมายจึงต้องวางหลักเกณฑ์ให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือได้รับความคุ้มครองอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองให้สิทธิในการดำเนินการทางศาลไว้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่สมบูรณ์ ทำให้จำเป็นต้องพิจารณาศึกษาหลักกฎหมายต้นแบบอื่นๆ ประกอบ

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีตามหลักกฎหมายต่างประเทศทั้งในระบบ Civil Law และ Common Law ในเรื่องส่วนได้เสียในการฟ้องคดี
2. เพื่อทราบจุดมุ่งหมายของหลักการดังกล่าวในกฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบกับในกรณีของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอข้อเปรียบเทียบหลักการและแนวความคิดในเรื่องดังกล่าว สำหรับนักกฎหมายและผู้สนใจทั่วไปได้ทำความเข้าใจและศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

4. ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาในส่วนนี้ จะพิจารณาในประเด็นของการใช้สิทธิดำเนินการทางศาลหรืออำนาจฟ้องคดีโดยพิจารณาเฉพาะประเด็นในเรื่องของส่วนได้เสีย ซึ่งหากพิจารณาดูตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยแล้วจะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในเรื่องสิทธิในการฟ้องคดีหรืออำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ก็คือเรื่อง “การโต้แย้งสิทธิ” แต่ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil law หรือแม้กระทั่งในระบบ Common Law เองก็ตาม ก็มีการพิจารณาเงื่อนไขของการฟ้องคดี หรือการใช้สิทธิดำเนินการทางศาลในประเด็นเรื่องส่วนได้เสีย (Interest) และเรื่องคุณสมบัติ (Quality) ดังนั้นขอบเขตของการศึกษาจะเปรียบเทียบถึงหลักและ

แนวความคิดในประเด็นดังกล่าว เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของไทยว่ามีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจถึงหลักการพื้นฐานของแนวความคิดในเรื่องดังกล่าวของต่างประเทศกับของไทยได้อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น

5. วิธีการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการศึกษารวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มาจากหนังสือ บทความ วารสาร ทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิทยานิพนธ์จากสถาบันการศึกษาต่างๆ เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนต่างๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งกฎหมายต่างๆ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เพื่อเรียบเรียงแล้วอ้างอิงประกอบเนื้อหาในการศึกษา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดในเรื่องส่วนได้เสียในการฟ้องคดีซึ่งถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญใน การพิจารณาเรื่องสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่ศาลของต่างประเทศซึ่งเป็นหลักสากลที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

2. ทำให้ทราบแนวทางในเรื่องส่วนได้เสียในการฟ้องคดีของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับหลักการของต่างประเทศ

3. ทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของเงื่อนไขในการฟ้องคดีของไทยที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการที่เป็นประโยชน์เพื่อให้เป็นหลักการที่เป็นที่ยอมรับและเกิดประโยชน์มากที่สุด